

Til alle kommunalbestyrelser

Styrelsen for Undervisning og
Kvalitet
Center for Folkeskole og
Forberedende
Grunduddannelse

Frederiksholms Kanal 26
1220 København K
Tlf. nr.: 33 92 50 00
E-mail: stuk@stukuvm.dk
www.stukuvm.dk
CVR nr.: 29634750
25. juni 2021
Sags nr.:21/12684

Orientering om eksisterende og udvidede frihedsgrader til håndtering af faglige udfordringer i folkeskolen

Corona-krisen har betydet en ændring i elevernes hverdag og undervisning, hvilket for nogle elever har påvirket deres faglige niveau og trivsel.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet vil med dette brev gerne gøre kommunerne opmærksomme på, at folkeskoleloven giver kommuner og skoler vide muligheder for i det kommende skoleår at tilrettelægge en undervisning og en skoledag, der kan imødegå faglige udfordringer hos eleverne.

Brevet indeholder ligeledes en orientering om de regler, der giver kommuner og skoler mulighed for gøre brug af en række udvidede frihedsgrader fra corona-perioden fra begyndelsen af næste skoleår (skoleåret 2021/22).

Frihed til planlægning af undervisningen inden for folkeskolelovens almindelige regler

Kommunerne og den enkelte skole har inden for folkeskolelovens rammer en væsentlig frihed til at tilrettelægge undervisningen med udgangspunkt i de konkrete elevers forudsætninger og behov. Der er desuden mulighed for at tilpasse både rammerne og indholdet af undervisningen.

Blandt andet giver folkeskoleloven kommuner og skoler vide rammer til at vælge, hvor mange timer der undervises i de enkelte fag (undtagen fagene dansk og matematik i 1.-9. klasse og historie i 3.-9. klasse), og til at variere timetallene over skoleåret. Der er mulighed for at vælge, hvornår undervisningen i de enkelte fag skal placeres i løbet af skoleåret (og dermed også skoleugen), herunder om faget fx lægges én dag om ugen eller fordeles over alle ugedage, ligesom der er mulighed for at bruge tolærerordning, og at afkorte skoledagen efter loven.

For at understøtte elevernes udvikling og læring kan der også anvendes holddannelse, herunder undervisning på mindre hold, yderligere undervisningsdifferentiering og supplerende undervisning. Supplerende undervisning eller anden faglig støtte skal tilbydes elever, der har brug for støtte, og som ikke alene kan understøttes ved brug af undervisningsdifferentiering og holddannelse, jf. folkeskolelovens § 3 a og § 5, stk. 5. Der kan også efter skolelederens beslutning anvendes tolærerordninger og andre tovoksenordninger, som både kan hjælpe den enkelte elev og klassen som helhed.

Herudover kan den understøttende undervisning anvendes til forløb, læringsaktiviteter m.v., der enten har direkte sammenhæng med undervisningen i folkeskolens fag og obligatoriske emner, eller som sigter på at styrke elevernes læringsparathed, sociale kompetencer, alsidige udvikling, motivation og trivsel.

Skolerne har desuden frihed til at vælge undervisnings- og arbejdsformer, metoder og undervisningsmidler samt mulighed for at gøre brug af udeundervisning. Dertil kommer også åben skole, hvor skolerne via partnerskaber med det lokale foreningsliv m.v. kan skabe en mere varieret undervisning for eleverne.

Vedlagte *bilag 1* beskriver reglerne om timetal i 1.-9. klasse og giver eksempler på, hvordan skoledagen kan justeres for at indhente elevens eventuelle faglige efterslæb ved brug af de udvidede og eksisterende frihedsgrader i folkeskolen.

Børne- og Undervisningsministeriet har herudover udarbejdet en række temasider om de eksisterende frihedsgrader i folkeskoleloven, som findes på ministeriets hjemmeside, og derudover en række inspirationsmaterialer m.v. om muligheder for at håndtere elevernes faglige efterslæb, som er oplyst i *bilag 2*.

Aftale om håndtering af faglige udfordringer

Der blev den 1. juni 2021 indgået en *politisk aftale om håndtering af faglige udfordringer hos elever i grundskolen og på ungdoms- og voksenuddannelser* mellem regeringen (Socialdemokratiet) og Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Alternativet.

Formålet med aftalen er at understøtte, at skoler, uddannelsesinstitutioner og kommuner i det kommende skoleår (skoleåret 2021/22) kan håndtere det faglige efterslæb, som nogle elever i grundskolen og ungdoms- og voksenuddannelserne oplever, fordi nødundervisning og sundhedsmæssige retningslinjer har forandret elevernes hverdag og undervisning under corona-krisen.

Disse frihedsgrader er på folkeskoleområdet udmøntet i en bekendtgørelse, der træder i kraft den 1. august 2021. Frihedsgraderne indebærer, at kommunalbestyrelserne, henholdsvis skolelederne, kan træffe beslutning om at fravige nogle af folkeskolelovens bestemmelser fra den 1. august 2021. Det drejer sig om følgende bestemmelser:

- 1) Elevplaner, jf. folkeskolelovens § 13 b.
- 2) Skoledagens længde og den understøttende undervisning, jf. folkeskolelovens § 14 b, stk. 1, og § 16 a.
- 3) Målsætningen om fuld kompetencedækning, jf. folkeskolelovens § 40, stk. 7.
- 4) Kvalitetsrapporter, jf. folkeskolelovens § 40 a.

Frihedsgraderne er nærmere beskrevet i vedlagte *bilag 3*. Bekendtgørelsen ophæves den 16. november 2021 sammen med den såkaldte nødlov¹ og vil derfor skulle afløses af en ændring af folkeskoleloven. Børne- og Undervisningsministeriet vil informere om de nye regler i folkeskoleloven, når lovændringen er på plads.

Eventuelle spørgsmål til dette brev kan rettes til Center for Folkeskole og Forberedende Grunduddannelse på tlf. nr. 33 92 51 88.

Med venlig hilsen

Janne Steensgaard Samuelsson
Kontorchef
Center for Folkeskole og Forberedende Grunduddannelse

¹ Lov nr. 241 af 19. marts 2020 om midlertidige foranstaltninger på børne- og undervisningsområdet og folkehøjskoleområdet og for den frie folkeoplysende virksomhed til forebyggelse og afhjælpning i forbindelse med covid-19 med senere ændringer. Lovens gyldighed blevet forlænget til den 16. november 2021, jf. bekendtgørelse nr. 1303 af 16. juni 2021.

Bilag 1: Eksisterende frihedsgrader i forhold til planlægningen af timetal i 1.-9. klasse og inspiration til indsatser for at imødekomme elevernes faglige udfordringer

Dette bilag illustrerer dels reglerne om timetal i 1.-9. klasse og eksempler, hvorpå skoledagen kan justeres for at indhente elevers faglige efterslæb ved brug af de udvidede og eksisterende frihedsgrader i folkeskolen.

Særligt om timetal i 1.-9. klasse

Folkeskolelovens timetalsmodel fastsætter på 1. til 9. klassetrin minimumstimetal for fagene dansk, matematik og historie, mens der for de øvrige fag alene er angivet et vejledende undervisningstimetal. Desuden er der fastsat et minimumstimetal for den samlede undervisning i fagene for hvert klassetrin. Det samlede minimumstimetal udgør summen af minimumstimetal og vejledende timetal for fagene.

Minimumstimetallene skal overholdes. Det skal det vejledende timetal i de enkelte fag derimod ikke nødvendigvis. De vejledende timetal er udtryk for det af Børne- og Undervisningsministeriet anbefalede timetal i det enkelte fag på det enkelte klassetrin. Det er således en lokal vurdering, om det er muligt med den anvendte pædagogik at leve op til Fælles Mål og kravene til folkeskolens prøver med et mindre antal timer end det vejledende timetal.

Reglerne om minimumstimetal og vejledende timetal er opstillet i oversigtsform for hvert skoleår, herunder skoleåret 2021/22, på ministeriets hjemmeside: www.uvm.dk/folkeskolen/fag-timetal-og-overgange/timetal.

Opmærksomheden henledes desuden på, at det er et krav, at der undervises i fagene på de klassetrin, som fremgår af folkeskolelovens § 5 (obligatoriske fag) og § 9 (valgfag).

Eksempler til inspiration

Nedenfor skitseres nogle eksempler hvorpå skoledagen kan justeres for at indhente elevers faglige efterslæb ved anvendelse af eksisterende og udvidede frihedsgrader.

Eksempel 1. Indskolingen – 2. årgang har meget at indhente fra skoleåret 2020/21

På en skole har eleverne på 2. årgang særligt haft dansk og matematik i perioden med corona. Lærerne ønsker derfor at samle op på de øvrige fag. Det drejer sig om kristendomskundskab, engelsk, idræt, natur og teknologi, musik og billedkunst.

Der træffes beslutning om at afkorte skoledagens længde efter folkeskolelovens § 16 b. Skolelederen beslutter at fordele ressourcerne fra reduktionen af den understøttende undervisning relativt jævnt over fagene.

Skolen vælger dog at bevare 20 timer af den understøttende undervisning, som bl.a. skal bruges i forbindelse med klassens tid, og dermed understøtte klassens trivsel og sociale sammenhængskraft.

Ud over at skolen tilføjer mere personale til den fagopdelte undervisning beslutter skolen sig for at arbejde med holddannelse. Det kommer til udtryk i form af både mindre hold for de fagligt udfordrede elever i udvalgte fag, fx engelsk og større hold i fx idrætsundervisningen inden for folkeskolelovens rammer for holddannelse.

Der kan også gøres brug af den udvidede mulighed i den nye bekendtgørelses § 3 for at konvertere tiden til den understøttende undervisning til fx tolærerordning.

Eksempel 2. Melletrinnet – løft af faglige mangler gennem tværfaglighed

På melletrinnet har en skole i perioder af skoleåret 2020/21 haft få-lærerordning grundet Corona-relateret nedlukning, og eleverne er derfor ikke i alle fag blevet undervist af lærere med undervisningskompetence i faget.

På årgangen identificerer faglærerne for hver enkelt klasse, hvilke faglige problematikker, det er vigtigst at følge op på efter perioderne med få-lærerordningen, og hvilken betydning problematikkerne har for elevernes fortsatte læring i relation til Fælles Mål for de enkelte fag.

I skoleåret 2021/22 tilrettelægges årsplanlægningen herefter ud fra de faglige behov, som skolen vurderer, at den enkelte klasse har. Dette med særlig opmærksomhed på elever med særlige behov.

Skolelederen beslutter, at det faglige løft på melletrinnet skal ske ved at have fokus på de faglige udfordringer i en tværfaglig kontekst. I matematik vælger lærerne at tilrettelægge undervisningen i tværfaglige forløb, så de mindre fag får mere tid:

- Musik og matematik arbejder sammen omkring talforståelse (noder, rytme og brøker).
- Billedkunst og matematik arbejder sammen omkring geometri (tegning, mønstre og figurer)
- Natur og teknologi arbejder sammen omkring statistik (arbejde med data)
- Idræt og matematik arbejder sammen omkring måling (enhederne tid og afstand)

Det faglige løft i de tværfaglige forløb gennemføres blandt andet ved brug af muligheden for konvertering af tid til den understøttende undervisning efter folkeskolelovens § 16 d.

Der kan også gøres brug af den udvidede mulighed i den nye bekendtgørelses § 3 for at konvertere tiden til den understøttende undervisning til fx tolærerordning.

Eksempel 3. Udskolingen – skemaomlægning, co-teaching og to-lærerordning på 8. årgang

8. årgang skal til prøve i deres obligatoriske praktiske/musiske valgfag i skoleåret 2021/2022. Grundet fjernundervisning har det været en udfordring at gennemføre især de praktiske elementer af undervisningen. For at imødekomme udfordringer i forhold til dette, iværksættes en indsats med hele fagdage i de praktiske/musiske valgfag. Dette sker ved skemaomlægning. Samtidig gives der mulighed for at anvende flere lærere i undervisningstimerne, så co-teaching som tolærerordning kan gennemføres. Hensigten er at gøre eleverne i stand til at opfylde kravene til prøven. Skolen beslutter, at prøven ikke gennemføres i vinterterminen, men i sommerterminen, så der er mest mulig tid til at gennemføre et fagligt løft i valgfagene.

Ovenstående eksempel kan også anvendes til at prioritere andre fag, som har været udfordret, fx naturfaglige fag og fremmedsprog. Tiden til den ekstra lærer tages ved at konvertere understøttende undervisning, jf. folkeskolelovens § 16 d.

Der kan også gøres brug af den udvidede mulighed i den nye bekendtgørelses § 4 om fravigelse af kompetencedækningsmålsætningen, så lærere med linjefag eller lignende i et fag i stedet bruges i klasser eller på årgange med særligt behov for at indhente et fagligt efterslæb.

Bilag 2: Inspirationsmaterialer m.v. om muligheder inden for eksisterende frihedsgrader i folkeskoleloven

Skoler og kommunerne har stor frihed til bl.a. at:

- a. Undervise på mindre hold – [få inspiration til hvad man skal være opmærksom på](#) (emu.dk)
- b. Bruge tolærerordning og afkorte skoledagen – [få inspiration til hvordan på temasiden](#) (uvm.dk)
- c. Vælge undervisnings- og arbejdsformer, metoder og undervisningsmidler – [få inspiration til hvordan på temasiden om ”Pædagogik og didaktik”](#) (emu.dk)
- d. Gøre brug af udeundervisning – [få inspiration til hvordan på temasiden om "udeundervisning"](#) (emu.dk)
- e. Gøre brug af de forskellige åben skole-aktiviteter – [få inspiration til hvordan på temasiden om ”åben skole”](#) (emu.dk)

Der er endvidere udarbejdet inspiration og materialer til nedenstående indsatser og aktiviteter, der kan understøtte et fagligt løft og øget motivation. Læs om materialet m.v. med tilhørende podcastserie på denne nyhed på emu.dk: [”Styrk elevernes faglige udvikling og motivation i en coronatid”](#).

- a) Inspiration til fagligt løft ved brug af co-teaching i undervisningen (indbygget link til [Co-teaching | emu danmarks læringsportal](#))
- b) Inspiration til fagligt løft ved brug af makkerlæring i undervisningen (link til [Makkerlæring | emu danmarks læringsportal](#))
- c) Inspiration til fagligt løft ved brug af mindre grupper i undervisningen (link til [Undervisning i mindre grupper | emu danmarks læringsportal](#))
- d) Inspiration til fagligt løft via intensive læringsforløb (link til [Intensive læringsforløb | emu danmarks læringsportal](#))
- e) Digitale gæstelærerforløb i fagene – [inviter gæstelærere ind i undervisningen](#) (emu.dk)

Bilag 3: Yderligere frihedsgrader til håndtering af faglige udfordringer hos elever i folkeskolen i forbindelse med foranstaltninger mod covid-19 i skoleåret 2021/22

[Bekendtgørelse nr. 1350 af 22. juni 2021 om håndtering af faglige udfordringer hos elever i folkeskolen i forbindelse med foranstaltninger mod covid-19 i skoleåret 2021/22](#) giver mulighed for, at kommunalbestyrelserne, henholdsvis skolelederne, kan træffe beslutning om at fravige nogle af folkeskolelovens bestemmelser fra begyndelsen af næste skoleår (skoleåret 2021/22). Det drejer sig om følgende bestemmelser:

- 1) Elevplaner, jf. folkeskolelovens § 13 b.
- 2) Skoledagens længde og den understøttende undervisning, jf. folkeskolelovens § 14 b, stk. 1, og § 16 a.
- 3) Målsætningen om fuld kompetencedækning, jf. folkeskolelovens § 40, stk. 7.
- 4) Kvalitetsrapporter, jf. folkeskolelovens § 40 a.

Det er en grundlæggende forudsætning for at anvende disse frihedsgrader, at det vurderes, at elevernes faglige udvikling bedre kan tilgodeses ved brug af disse frihedsgrader, jf. nærmere herom i § 1 i bekendtgørelsen.

Ad 1) Fravigelse af kravet om elevplan

Bekendtgørelsens § 2 giver mulighed for, at skolens leder (i perioden 1. august til den 16. november 2021) under ansvar over for kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning om, at skolen ikke skal udarbejde elevplan for hver elev fra børnehaveklassen til og med 9. klassetrin, jf. folkeskolelovens § 13 b. Hvis skolelederen træffer beslutning herom, skal lederen straks informere kommunalbestyrelsen om beslutningen.

Der er dog en klar forventning om, at skolerne fortsat løbende forholder sig til elevernes faglige udvikling og trivsel.

Ad 2) Fravigelse af skoledagens længde og den understøttende undervisning

Efter bekendtgørelsens § 3 kan kommunalbestyrelsen – efter ansøgning fra skolens leder – godkende, at skolen (i perioden 1. august til den 16. november 2021) konverterer dele af eller al understøttende undervisning til andre aktiviteter, der indebærer et tilsvarende personaleforbrug for skolen i undervisningen. Andre aktiviteter kan fx være tolærer- og andre tovoksenordninger, flere fagtimer, holddeling eller turboldøb i udvalgte fag.

Det er skolelederen, der ansøger kommunalbestyrelsen om godkendelse, og der skal forinden indhentes en udtalelse fra skolebestyrelsen på den pågældende skole.

Som beskrevet ovenfor er det en betingelse for fravigelsen, at skolens leder vurderer, at dette er det mest hensigtsmæssige for at sikre klassens faglige udvikling. Skolelederen skal således foretage en konkret og individuel vurdering for den enkelte klasse. Kommunalbestyrelsens godkendelse kan dog gives årgangs- eller klassevis.

Kommunalbestyrelsen kan selv foretage hver enkelt godkendelse, men kan også delegerer denne kompetence til forvaltningen eller til den enkelte skole (skolelederen og/eller skolebestyrelsen).

Hvis kommunalbestyrelsen godkender konverteringen af understøttede undervisning til andre aktiviteter, og konverteringen indebærer en afkortning af varigheden af elevernes normale skoledag, skal kommunalbestyrelsen tilbyde disse elever plads i skolens skolefritidsordning, jf. folkeskolelovens § 3, stk. 7, eller i et andet relevant fritidstilbud i de timer, som skoledagen afkortes, uden særskilt betaling fra forældrene. Det udelukker, at der kan opkræves særskilt betaling fra forældrene for den ekstra tid, hvori deres barn måtte have behov for yderligere pasning i det fritidstilbud, de benytter, fordi skoledagen afkortes. Bestemmelsen vedrører elever, der i forvejen deltager i fritidstilbuddet.

Det fremgår desuden udtrykkeligt af bekendtgørelsens § 3, stk. 2, at i det omfang konverteringen indebærer færre undervisningstimer end normalt, skal skolen ikke efterfølgende give erstatningsundervisning.

Ad 3) Fravigelse af målsætningen om fuld kompetencedækning

Efter folkeskolelovens § 40, stk. 7, 1. pkt., skal kommunalbestyrelsen sikre, at lærerne i kommunens skolevæsen har undervisningskompetence fra læreruddannelsen eller tilsvarende faglig kompetence i de obligatoriske fag, som de underviser i (kompetencedækning).

Kommunalbestyrelsen kan i medfør af bekendtgørelsens § 4 (i perioden 1. august til den 16. november 2021) beslutte at fravige målsætningen om fuld kompetencedækning, således at en mindre del af undervisningen i fagene varetages af lærere, som enten har undervisningskompetence (tidligere linjefag) fra læreruddannelsen i de fag, de underviser i, eller har opnået en tilsvarende faglig kompetence via deres efteruddannelse mv.

Det indebærer, at den samme lærer kan undervise en klasse i flere fag. Det medfører færre lærerskift, som kan understøtte en mere rolig tilbagevenden til skolen, herunder styrke relationsdannelsen mellem elever og lærere, når eleverne vender tilbage.

Kommunalbestyrelsens kompetence kan ikke delegeres til skolebestyrelsen på den enkelte skole, da spørgsmål om det undervisende personales kvalifikationer er omfattet af de beføjelser, der følger af arbejdsgiverkompetencen, jf. folkeskolelovens § 40, stk. 5. Da der ikke stilles krav

om, at kommunalbestyrelsen skal træffe beslutningen i et møde, vil kommunalbestyrelsen derimod kunne delegerede beslutningskompetencen til den kommunale forvaltning, herunder til skolelederen på den enkelte skole.

Ad 4) Fravigelse af kravet om udarbejdelse af kvalitetsrapport

Ifølge folkeskolelovens § 40 a, stk. 1, 1. pkt., skal kommunalbestyrelsen udarbejde en kvalitetsrapport hvert andet år.

Bekendtgørelsens § 5 giver frihed til, at kommunalbestyrelsen i et møde kan beslutte at undlade at udarbejde kvalitetsrapport i skoleåret 2021/22 i perioden frem til den 16. november 2021. Det er hensigten, at det i en kommende ændring af folkeskoleloven, der skal gælde fra den 16. november 2021, fastsættes, at en kommunalbestyrelse, der i henhold til bekendtgørelsens § 4 har truffet beslutning om, at der ikke udarbejdes kvalitetsrapport i skoleåret 2021/22, ikke skal træffe en ny beslutning om at undlade at udarbejde kvalitetsrapport for, at denne beslutning kan gælde for hele skoleåret 2021/22.

Da beslutningen om at undlade at udarbejde kvalitetsrapport skal træffes af kommunalbestyrelsen i et møde, er beslutningen omfattet af delegationsforbud, dvs. at beføjelsen hverken kan delegeres internt eller eksternt, og således hverken til skolelederen eller skolebestyrelsen eller andre.

Hvis kommunerne træffer beslutning om ikke at udarbejde kvalitetsrapporter, er der dog en klar forventning om, at kommunerne fortsat løbende forholder sig til elevernes faglige udvikling og trivsel.

Bekendtgørelsens gyldighed følger nødloven, som gælder til den 16. november 2021, hvorefter bekendtgørelsen automatisk bortfalder.

Opmærksomheden henledes endelig på, at den eksisterende *bekendtgørelse nr. 508 af 25. marts 2021 om undervisning, herunder omlagt undervisning, i skoleåret 2020/21 i tilfælde, hvor der ikke er nødundervisning som led i forebyggelse og afhjælpning i forbindelse med covid-19* forventes at blive ophævet med virkning fra 1. august 2021. Bekendtgørelsen erstattes af de udvidede frihedsgrader, der er udmøntet i den nye bekendtgørelse, der er omtalt ovenfor.